

ODFJELL-SAKEN

Metoderapport Skup-prisen 2006

Tittel på prosjektet: Odfjell-saken

Hvordan og når publisert: N24 og VG 26. mai til 8. juni 2006.

Redaksjon: N24 (Nå E24.no), Biskop Gunneriusgate 14A, 0185 OSLO, og VG, Postboks 1185, Sentrum, 0107 Oslo

Kontaktperson: Bjørn Haugan, Tlf 22 000 000 (ktr) 91102113 (mob)

Når og hvordan kom arbeidet i gang, og hva var ideen som startet det hele?

Johan Fr. Odfjells posisjon som styreleder i Orkla kom under press 18. april 2006, da den største eieren i Orkla, Stein Erik Hagen, gikk ut i Næringsliv24 og sa at han vil si ja til å overta som styreleder i Orkla, hvis de ansatte og aksjonærflertallet ønsker det.

I arbeidet med å dekke prosessen som fulgte i ukene etter den nyhetssaken, jobbet jeg med å kartlegge ulike aktørers bakgrunn og verv.

Det dannet grunnlaget for at jeg samme dag som Odfjell ble innstilt som ny styreleder i Statoil, kunne avsløre at Odfjell satt på en årlig etterlønnsavtale på 750 000 kroner, uten å jobbe for pengene. Vi kunne også vise at han har vært involvert i flere av de lukrative avtalene som andre ledere i næringslivet hadde fått.

Ble problemstillingen endret under veis? I så fall hvorfor og hvordan?

Jeg bygget opp et innsamlet materiale om Odfjells bakgrunn og informasjon om hans etterlønnssavtale, uten å publisere dette.

Fordi vi ikke fant noe momentum.

Jeg informerte nyhetssjef Per Valebrokk om etterlønnssavtalen, da jeg fant informasjon om den i april.

Vi husket begge vagt avtalen fra omtale tilbake i 1999 og 2001.

Men var det noen grunn til å omtale den nå?

Vi kom til at maktkampen i Orkla ikke ga noe aktverdig momentum.

Vi avventet.

Men da nyheten sprakk 26. mai om at Odfjell var innstilt som styreleder i Statoil, var tidspunktet der.

En som skal bli styreleder i Norges største selskap, må forvente at alt han har vært borti, spesielt i forretningslivet, blir undersøkt og at kritiske forhold blir omtalt.

Fakta om Orkla og Statoil

Orkla er landets største private industriselskap, med 34 000 ansatte og 55 milliarder kroner i omsetning (2005-tall).

Selskapet er børsnotert og er den ledende

leverandør av merkevarer til dagligvaresektoren. Selskapet eier også Elkem og har en stor aksjepost i solcelleselskapet REC.

Orkla Media er endel av Orkla. Høsten 2005 ble det startet en salgsprosess, for å vurdere salg av hele eller deler av Orkla Media, som blant annet omfatter 31 norske avisselskaper.

Det har stått strid om selskapets veivalg. Orkla Media ble solgt.

Stein Erik Hagen og hans selskap Canica er største eier i Orkla.

Statoil er Norden største selskap, målt i omsetning; 393 milliarder kroner (2005).

Selskapet er representert i 33 land

Ved utgangen av 2005 hadde Statoil 25 644 ansatte.

Statoil-aksjen er siden 18. juni 2001 notert på Oslo Børs og New York Stock Exchange.

Statoil er operatør for 24 olje- og gassfelt på norsk kontinentalsokkel og står for 60 prosent av samlet norsk produksjon.

Selskapet er ledende innen undervannsproduksjon og opererer 23 havbunnsanlegg.

Staten eier 70.9 prosent i Statoil. Etter planen skal Statoil slås sammen med Hydros olje- og gassdivisjon.

Organisering av arbeidet; ; metodebruk, kildebruk, utfordringer underveis

Fredag 26. mai klokken 10.02 tikket følgende børsmelding ut fra Oslo Børs:

"Johan Fredrik Odfjell innstilt som ny styreleder i Statoil.

Valgkomiteen i Statoil innstiller Johan Fredrik Odfjell som ny styreleder etter Jannik Lindbæk, som har frasagt seg gjenvalg. Samtidig innstilles Marit Arnstad som nytt styremedlem. Valg til styre skjer i Statoils bedriftsforsamling 14. juni."

Nyhetssjef Jo Andre Aakvik i Næringsliv24 ser meldingen poppe opp på skjermen og roper:

"Oddfjell blir styreleder i Statoil."

Jeg skriker høyt og kaster en penn over hodene på skrekkslagne kollegaer i det vesle lokalet til N24.

— Faen! Jeg hadde en sikker kilde på at Odfjell ville bli innstilt!

Noen nikket anerkjennende, andre tenkte nok at den dusten burde ha laget en spek-sak.

Men jeg hadde bare en kilde, dog en meget god og pålitelig en som alltid har vært etterrettelig.

Men jeg fikk aldri bekreftet det gjennom andre.

Så jeg skrev ikke.

Jeg husker jeg sa til Odfjell det den dagen han gikk av som Orkla-styreleder, at "jeg hører du skal bli styreleder i Statoil i stedet."

Han ville naturlig nok ikke si noe om slike rykter.

Mitt eget sinne ble raskt byttet ut med glede og spenning; jeg satt på et innsamlet materiale, som nå burde kunne brukes.

Jeg gikk til nyhetssjef Per Valebrokk. Vi ble enige om at vi hadde et momentum. Mesteparten av innsamlingsjobben var gjort. Det var på tide å trykke. — Jeg skal være klar i ettermiddag, sa jeg.

18. april var N24s historiske første dag på nett.

Jeg var en av flere som ble hentet inn fra VG og

Aftenposten, til å være med i to oppstartmåneder.

Etter å ha vært i VG siden 1992, var det morsomt å prøve noe nytt.

Jeg hadde før påske gjort avtale med Stein Erik Hagen om at han skulle stå frem på N24 åpningsdagen, og si at han var interessert i å bli styreleder i Orkla, hvis han var ønsket av de ansatte og aksjonærene.

Det hadde ha fortalt meg under en lunsj før påske.

Etter mye frem og tilbake, stod han frem som avtalt.

Det innledet en hektisk offentlig maktkamp i Orkla;

Skulle Hagen inn, måtte Orkla-styreleder Johan Fr. Odfjell ut.

Odfjell ville ikke gi fra seg det vervet uten kamp.

Han hadde solid støtte fra valgkomiteleder Harald Arnkværn.

Rå maktkamp i et av de største private konsernene i Norge, var en strålende start for det nye næringslivsnettstedet.

Maktkampen i Orkla var av stor interesse og jeg fikk beskjed om å prioritere den.

Som fersk nettjournalist, oppdaget jeg fort at antallet saker en produserer, er atskillig høyere enn i VG papir. Børsmeldingene er mange og trøkket på nettet er herlig hektisk.

Men jeg fikk anledning til å jobbe på si, med saker som ikke skulle på trykk om en time.

Jeg tok fullt søk på de sentrale aktørene og selskapene de var engasjert i; styrveverv, regnskaper, opsjonsavtaler.

Denne jobben gjorde jeg i samarbeide med VG Arkiv, som velvillig hjalp med selv om jeg for tiden jobbet i N24.

Jeg jobbet også med kilder på begge sider i kampen, som så ofte de hadde noe å bidra med, gjerne kom med informasjon.

Det tok ikke lang tid før jeg fikk informasjonene om Odfjells opsjonsavtale med Vesta.

Jeg tok det opp ned nyhetsjef Valebrokk.

Vi kom til at vi ikke hadde noe momentum for å skrive om de gamle avtalene, siden de faktisk var omtalt, senest i DN i 2001.

Hadde vi noen aktverdig grunn?

Det ville fort kunne bli sett på som en forfølgelse av ham.

Vi kom til at jeg skulle fortsette å samle informasjon om ham.

Jeg gjennomførte møter med kilder som kjente ham godt, og som hadde god oversikt over hans mange involveringer i opsjonssaker i ulike selkaper.

Jeg fikk over rettspapirene fra Stockholm tingsrett i Skandia-rettssaken i Sverige, hvor Odfjell vitnet for en av de hovedtiltalte og senere dømte Lars-Eric Petterson.

Han var sjef i Skandia, som eide Vesta. Petterson undertegnet den fornyede avtalen Odfjell fikk etter bråket da han satt som styreleder i If, parallellt med at han var engasjert i Vesta-systemet.

Jeg var også gjennom Odfjells private selskaper, med Space A/S som hovedselskap, som han og konas familiestiftelse overtok i 2002.

Da det fredag 26. mai ble kjent at Odfjell var innstilt som styreleder i Statoil, satt jeg på en solid dokumentasjon om de fleste av hans nåværende og tidligere engasjementer.

Vi satt på følgende sak som bannplanke:

OPSJONS-KONGEN, her er opsjonshistoriene til mannen som er innstilt som styreleder i Statoil.

Selve juvelen; SITTER PÅ FET OPSJONSAVTALE, med Vesta, håpet vi på, men det kom an på hva Odfjell svarte under intervjuet. Vi mistenkte at han hadde ryddet opp i forholdene rundt opsjonsavtalen med Vesta, når han hadde sagt ja til å bli styreleder i Statoil.

VG-arkivet ble satt til å lage en mappe på de historiske sakene i DN om opsjonsavtalene hans.

Jeg gjorde meg klar til konfrontasjons-intervjuet med Odfjell.

Det er ikke til å komme fra at jeg ble overrasket over at han både bekreftet at han får 750 000 kroner årlig av Vesta og at han ikke hadde noen planer om å gjøre noe med avtalen før den utløper i 2013.

Han sier dessuten at han ikke lenger gir rådgivningstjenester til Vesta, slik han i følge avtalen skal gjøre.

Det betyr at han ikke jobber for pengene.

Resultatet ble enda bedre enn juvelen:

Odfjell får 750 000 hvert år, UTEN Å JOBBE.

Det vakte stor entusiasme i N24s lokaler, da jeg informerte om Odfjells svar.

Jeg fortsatte skriveprosessen og utpå ettermiddagen nærmet jeg meg slutten.

Vi visste vi satt på en kjempestory. Spørsmålet var hvordan vi best kunne få trøkk på den; smelle til med en gang, eller vente til mandag morgen?

Fredag ettermiddag og helgene er de dårligst trafikkerte tidspunktene for næringslivsnettsted.

Det var naturlig å ta kontakt med VG for å kjøre

et dobbeltløp.

De var selvsagt imot at N24 skulle legge ut saken fredag ettermiddag, fordi andre da ville kunne fange den opp. De tilbød at VG papir slo den opp lørdagen, med sterke referanser til N24.

Det ble det fra ledelsen i N24 klart sagt nei til.

Ledelsen i N24 bestemte at N24 skulle kjøre nyheten fredag, mens jeg skulle levere en bredere sak til VG papir, med de øvrige opsjonssakene samt reaksjoner.

Saken ble lagt ut omtrent ved arbeidstidens slutt fredag.

Men myggen bet ikke. Saken ble etterhvert også lagt ut på Aftenpostens nettsted og VGs, men ingen refererte til den.

Skuffelsen var selvsagt stor i N24, men gleden var desto større i VGs redaksjon: VG kunne kjøre den som en ukjent sak i lørdagsavisen.

Om ikke noen oppdaget at den vesle nettmyggen bet fredag, var det mange som merket at elefanten brølte lørdag:

Saken var hovedoppslaget i VG lørdag og Oddfjell-saken ble hovedsaken i nyhetbildet i alle mediene i mange dager.

De neste dagene jobbet jeg i tett samarbeid med mine kollegaer i VG, spesielt Gunnar Thorenfeldt og Marianne Johansen.

Etterhvert ble store deler av samfunnsavdelingen i VG satt på saken og vi greide dag for dag å være nyhetsledende om den kraftfulle prosessen i det politiske miljøet.

Meget god jobbing mot kilder i regjeringen, på Stortinget og i fagbevegelsen gjorde at vi onsdag 31. mai kunne fastslå over hele forsiden at Odfjell vrakes av regjeringen.

Samme dag ble det offentliggjort at så var tilfelle.

Vi kan fastslå:

— N24 avslørte at Odfjell får 750 000 i året uten å jobbe for dem.

— VG avslørte at han ikke fikk vervet.

Samspeillet mellom nett og papir skjedde på en forbilledlig måte. Jeg satt i N24-lokalene i Aftenposten og samarbeidet tett med mine VG-kolleger i Akersgaten.

Millimeter-utvikling ble lagt på nettet, mens større saker ble lagt ut i VG papir parallelt med N24.

Etterhvert som avisenes nettrekksjoner har vokst og blitt selvstendige store redaksjoner, har de to redaksjonelle miljøene utviklet seg ved siden av hverandre — og veldig ofte jobber nettet og papir med de samme sakene, nesten som konkurrenter.

I VG er den utfordringen blitt så stor, at man faktisk har valgt å legge kveldsdesken til VG Nett og VG Papir fysisk sammen, for å bedre samarbeidet.

I Odfjell-saken lykkes vi å få til et utmerket samarbeide, mellom N24 og VG papir.

Jeg tror det først og fremst skyldes at begge redaksjoner hadde gevinster å hente; ferske og merkevare-markeringsskåte N24 ble sitert i Norges største avis. VG fikk tilgang til ønsket stoff fra en ny nett-samarbeidspartner.

Like greit gikk det ikke i Aftenposten, som også har tilgang til stoffet fra journalistene i N24.

Selv om de hadde tilgang til hovedavsløringen

fredag 26. mai, brukte de den ikke i papirutgaven lørdag.

De trykket imidlertid et lite opplysende intervju med Odfjell jeg la ut på N24 fredag formiddag, hvor han kommenterte innstillingen.

Pinlig, når de faktisk hadde muligheten.

Jeg ble litt skuffet over at Odfjell trakk seg så fort som han gjorde.

Vi satt forstatt på mye godt stoff om Odfjell, som det plutselig ble uaktuelt å trykke. Det var ingen nye store avsløringer, men jeg tror de ville bidratt til å øke trykket ytterligere.

Konsekvenser

— Johan Fr. Odfjell var innstilt som ny styreleder i Statoil. Han fikk ikke vervet etter opsjonssaken.

— Norges største selskap var igjen involvert i en negativ sak. Statoil har brukt lang tid på å legge korrupsjonssaken bak seg. Nå rammet en opsjonssak.

— Jens Stoltenbergs regjering ble kraftig rammet av saken. Snuoperasjonen ble av mange sett på som kanskje den tøffeste smellen den gikk på i 2006, etter sykelønns-snuoperasjonen.

— Opsjons-fokusen bidro til at regjeringen høsten 2006 fremmet forslag om at staten som eier i fremtiden vil stemme mot slike ordninger i statlige selskaper.

Hvor mye arbeidstid?

Jeg innhentet opplysninger fra starten i N24 midt

i april til den siste saken i begynnelsen av juni.

Jeg sliter litt med å angi presis tidsbruk, siden jeg gjorde dette ved siden av den løpende nyhetdekningen, men skal jeg anslå, vil jeg tro at jeg brukte tid på undersøkelser tilsvarende en til to ukers jobbing.

Spesielle erfaringer

Det er tilfredsstillende at jeg fikk tid og anledning til jobbe frem denne saken på et nettsted som N24.

Vi får håpe utviklingen går i den retningen og at nettavisene i sterkere grad enn i dag, makter å levere egne større avsløringer.

Det var tilfredsstillende å komme tilbake i papiravisen VG 1. juni og oppleve at det var papiravisens trøkk og erfaring, som gjorde at saken ble en av de større avsløringene våren 2006.

Både myggen og elefanten skal ha takk.

Bjørn Haugan
VG-huset 8. januar 2007